

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพนักงานอัยการในการบังคับใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวง และวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499

พลิชฐ์ อันทรินทร์¹ ปณณวิช ทัทภวิมล² วรณวิภา เมืองถ้ำ³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการและความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาในศาลแขวงของพนักงานอัยการ ศึกษาและเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาในศาลแขวงของพนักงานอัยการของประเทศไทยและต่างประเทศ ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในศาลแขวงของพนักงานอัยการของประเทศไทยและพนักงานอัยการของต่างประเทศ เสนอแนะแนวทางแก้ไขปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาในศาลแขวงของพนักงานอัยการของประเทศไทยได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด

ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินคดีอาญาในศาลแขวงของพนักงานอัยการพบปัญหาความล่าช้าของพนักงานสอบสวนในการส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการ ความล่าช้าในการพิจารณาอนุญาตฟ้องผู้ต้องหา การยื่นคำร้องให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่ทัน พนักงานอัยการของประเทศไทยไม่มีอำนาจเข้าทำการสอบสวน ในทางตรงกันข้ามกับต่างประเทศพนักงานอัยการมีอำนาจเข้าทำการสอบสวนได้ การเข้าร่วมสอบสวนของพนักงานอัยการทำให้เกิดปัญหาการส่งสำนวนล่าช้า ทั้งกำหนดประเด็นให้สอบสวนได้ว่าจะต้องการให้สอบสวนในประเด็นใดเพื่อนำพยานหลักฐานดังกล่าวเข้าสู่ชั้นพิจารณาของศาลต่อไป เสนอแนะให้แก้ไขกฎหมายโดยกำหนดระยะเวลาในการส่งสำนวนการสอบสวนให้ชัดเจน ให้อธิบดีอัยการภาค 1-9 และอธิบดีอัยการ สำนักงานคดีศาลแขวง มีอำนาจในการอนุญาตให้ฟ้องผู้ต้องหาแทนอัยการสูงสุด พร้อมกำหนดระยะเวลาในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตภายในกำหนด 1 เดือน และให้พนักงานสอบสวนแจ้งสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 แก่ผู้เสียหายก่อนส่งสำนวนมายังพนักงานอัยการ

คำสำคัญ: พนักงานอัยการ: คดีอาญาในศาลแขวง: การดำเนินคดีอาญา: คดีศาลแขวง

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

¹ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
9/9 หมู่ 9 ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: mr.pasit.u@gmail.com

^{2,3} สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

The Problems Associated with Public Prosecutors in Enforcing the Act Establishing District Courts and Criminal Procedure in District Courts, B.E. 2499 (1956)

Pasit Untharin¹ Punawit Tuppawimol² Wanwipa Muangtham³

Abstract

This research article aims to study and examine principles, and historical background related to criminal prosecution in district courts by public prosecutors; study and compare the legal measures related to criminal prosecution in district courts by public prosecutors in Thailand and other countries; analyze the challenges faced by public prosecutors in the criminal trial process in district courts in Thailand and other countries; and propose recommendations for amending legal measures related to criminal prosecution in district courts by public prosecutors in Thailand to ensure suitability and maximum effectiveness.

Findings are as follows: criminal prosecutions in district courts by public prosecutors face challenges such as delays by investigating officers in forwarding case files to public prosecutors, delays in approving the prosecution of suspects, and delays in filing motions for defendants to compensate damages; public prosecutors in Thailand lack the authority to conduct investigations, whereas in other countries, public prosecutors have the power to investigate; the involvement of public prosecutors in the investigation process prevents delays in forwarding case files and allows them to specify the key issues to be investigated, ensuring that the evidence can be effectively presented during trial; the study recommends legal amendments to set clear deadlines for the submission of investigation files, grant the authority to approve prosecutions to Director General for Regional Public Prosecution 1-9 and the Director General of the Office of District Court Prosecution instead of the Attorney General, with a decision timeframe of one month, and require investigating officers to inform victims of their right to claim compensation under Section 44/1 of the Criminal Procedure Code before forwarding the case files to public prosecutors.

Keywords: Public Prosecutor; Criminal Cases in The District Court; Criminal Proceedings; District Court Cases

Type of Article: Research Article

¹ Master of Laws Program, Sukhothai Thammathirat University
9/9 Moo 9, Bang Phut District, Pak Kret District, Nonthaburi Province 11120, Thailand
Corresponding Author Email: mr.pasit.u@gmail.com

^{2,3} School of Law, Sukhothai Thammathirat University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การฟ้องคดีอาญาในศาลแขวงโดยพนักงานอัยการนั้น นอกจากจะต้องผ่านการสอบสวนโดยชอบ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 แล้ว (Wachanasawat, 2010) ยังต้องพิจารณาด้วยว่าคดีดังกล่าวขาดผิดฟ้องแล้วหรือไม่ (Panpaen & Boonnun, 2021) หากขาดผิดฟ้องแล้วต้องได้รับอนุญาตให้ฟ้องผู้ต้องหาจากอัยการสูงสุดหรือผู้ได้รับมอบหมาย ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 มาตรา 9 ด้วย อันเป็นหลักเกณฑ์ซึ่งมีความแตกต่างจากคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลจังหวัด ซึ่งตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 ซึ่งแม้บทบัญญัติตามกฎหมายดังกล่าวนี้จะบังคับใช้มาอย่างยาวนานแล้วก็ตาม แต่ก็ยังพบว่ามิประเด็นปัญหามาตรการทางกฎหมายอยู่หลายประการ ดังนี้

1. ปัญหาความล่าช้าของพนักงานสอบสวนในการส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการ ด้วยเหตุอันเนื่องมาจากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน ไม่ได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการภายในระยะเวลาใด แม้ปัจจุบันจะมีพระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2565 บังคับใช้แต่ก็ไม่ได้กำหนดกรอบระยะเวลาว่าพนักงานสอบสวนจะต้องส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการภายในเวลาใด ด้วยเหตุดังกล่าว จึงส่งผลให้ภายใต้อายุความพนักงานสอบสวนจะเห็นว่าการสอบสวนเสร็จสิ้นเมื่อใด แล้วส่งสำนวนการสอบสวนให้กับพนักงานอัยการภายในเวลาใดก็ได้ ทั้งนี้ยังพนักงานสอบสวนส่งสำนวนช้าเพียงใด พนักงานอัยการย่อมจะมีเวลาในการพิจารณาสำนวนการสอบสวนด้วยความรอบครอบน้อยลงเท่านั้น

2. ปัญหาความล่าช้าในการพิจารณาอนุญาตให้ฟ้องผู้ต้องหา ซึ่งสืบเนื่องมาจากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มาตรา 7 กำหนดกรอบระยะเวลาให้ฟ้องผู้ต้องหา ซึ่งหากพนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าขาดผิดฟ้องแล้ว มาตรา 9 ห้ามมิให้ฟ้องผู้ต้องหา เว้นแต่จะได้รับการอนุญาตจากอัยการสูงสุดหรือผู้ซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมาย แต่กฎหมายไม่ได้กำหนดกรอบระยะเวลาในการพิจารณาการออกคำสั่งในการขออนุญาตฟ้องผู้ต้องหาไว้แต่อย่างใด (Kitti Suphakarn, 2022) ทำให้การพิจารณาออกคำสั่งจะล่าช้าเมื่อใดก็ได้คดีจึงเกิดความล่าช้า ส่งผลกระทบกับสิทธิของผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือจำเลย ที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างรวดเร็วสมดังเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 เมื่อเทียบข้อดีที่สำนวนได้รับการตรวจสอบถ่วงถ่วง กับข้อเสียที่ต้องใช้เวลามากขึ้นเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาว่าประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับมีมากน้อยเพียงใด

3. ปัญหาการยื่นคำร้องของผู้เสียหาย ซึ่งขอให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนจากกรณีที่พนักงานอัยการฟ้องคดีอาญาด้วยจากต่อศาลแขวง ด้วยเหตุที่การฟ้องคดีด้วยจากนั้นหากจำเลยรับสารภาพ ศาลสามารถตัดสินคดีได้ทันที ทำให้ผู้เสียหายโดยส่วนมากยื่นคำร้องเรียกค่าเสียหายในส่วนแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ไม่ทันตามเงื่อนไขของกฎหมาย ซึ่งต้องยื่นก่อนเริ่มต้นสืบพยานหรือก่อนศาลมีคำพิพากษาในกรณีที่ไม่มีกรณีสืบพยานนั่นเอง ด้วยเหตุอันเนื่องมาจากไม่มีกฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแจ้งสิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายจากจำเลยในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ให้ผู้เสียหายทราบ ทำให้ผู้เสียหายจำนวนมากไม่ทราบถึงสิทธิ

ดังกล่าว และเสียสิทธิดังกล่าวนี้ไป ทั้งที่สิทธิในการยื่นคำร้องดังกล่าวนี้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยเฉพาะคดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลแขวงด้วยแล้ว จะมีกระบวนการพิจารณาคดีอาญาที่รวดเร็วกว่าคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลจังหวัด ดังนั้นหากได้มีการพิจารณาคำร้องเรียกค่าเสียหายในส่วนแบ่งไปพร้อมกันด้วยความรวดเร็วด้วยแล้ว ประโยชน์ย่อมจะเกิดแก่ผู้เสียหาย

ตามประเด็นปัญหาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เห็นได้ว่าการวิจัยนี้มีความจำเป็นที่ต้องศึกษาเพื่อนำข้อมูลการวิจัยครั้งนี้มาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขมาตรการทางกฎหมายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลแขวง เพื่อให้เกิดความรวดเร็วและได้รับความเป็นธรรม สมดังเจตนาของการจัดตั้งศาลแขวงและผู้เสียหายได้รับการเยียวยาอย่างรวดเร็ว ผู้ต้องหาสามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้เร็วขึ้น ไม่ว่าจะมีความผิดหรือไม่ก็ตาม ในด้านสังคมทำให้ชุมชนเกิดความมั่นใจในกระบวนการยุติธรรม (Na Nakhon, 1999)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา ในศาลแขวงของพนักงานอัยการ
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาในศาลแขวงของพนักงานอัยการของประเทศไทย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในศาลแขวงของพนักงานอัยการของประเทศไทย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาในศาลแขวงของพนักงานอัยการของประเทศไทยได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหาครอบคลุมสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพนักงานอัยการในการบังคับใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 ในเรื่องการขออนุญาตฟ้องผู้ต้องหา ตามมาตรา 9 เรื่องระยะเวลาในการส่งสำนวนล่าช้าของพนักงานสอบสวน และการเรียกค่าเสียหายของผู้เสียหายตามมาตรา 140 141 142 และ 44/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประกอบพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มาตรา 4

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา ในศาลแขวงของพนักงานอัยการ
2. ทำให้ทราบมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาในศาลแขวงของพนักงานอัยการของประเทศไทย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา
3. ทำให้ทราบปัญหาการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในศาลแขวงของพนักงานอัยการของประเทศไทย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา

4. ทำให้ได้แนวทางแก้ไขปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาในศาลแขวงของพนักงานอัยการของประเทศไทยได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญาในศาลแขวง

การพิจารณาด้วยความรวดเร็ว เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย เกิดจากแนวคิดที่ว่าคดีที่มีอัตราโทษเล็กน้อย ไม่ควรเสียเวลากับกระบวนการพิจารณาที่ล่าช้า จึงมีบทบัญญัติในเรื่อง การกำหนดกรอบระยะเวลาขึ้นฟ้อง การฟ้องด้วยวาจาได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การรับสารภาพให้ฟ้องโดยมิต้องทำการสอบสวน ศาลทำคำพิพากษาด้วยวาจาก็ได้ เป็นต้น ทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำความผิด (punishment theory) (Petsiri, 2019) เป็นสิ่งที่ต้องมีควบคู่กับกฎหมายอาญา เนื่องจากกฎหมายอาญามีสภาพบังคับเพื่อมุ่งประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งอาจหมายถึงชีวิตหรืออิสรภาพของผู้กระทำความผิด (Sutthiyothin, 2021) ต่างจากในคดีแพ่ง ซึ่งมุ่งประสงค์ให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยจากความเสียหายให้กลับคืนสู่สถานะเดิมมากที่สุดซึ่งคือการชดใช้เงิน (Phakdithanakun, 2008) และความเป็นมาของศาลแขวงของประเทศไทย ตามเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว นอกจากนี้ยังควรจะมีวิธีการสำหรับศาลแขวงเป็นพิเศษเพื่อคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน

กฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพนักงานอัยการต่อการดำเนินคดีอาญาในศาลแขวง

กฎหมายและกฎระเบียบของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพนักงานอัยการต่อการดำเนินคดีอาญาในศาลแขวง ได้แก่ (1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งบัญญัติให้องค์กรอัยการมีหน้าที่และอำนาจตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมาย พนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยรวดเร็ว เทียบธรรมและปราศจากอคติทั้งปวง และไม่ให้อถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครอง (2) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคดีในศาลแขวง พ.ศ. 2499 กำหนดกระบวนการพิจารณาที่กระชั้นชิดขั้นตอนลงจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลจังหวัด โดยกำหนดกรอบระยะเวลาให้ฟ้องคดีโดยเร็ว นับแต่จับหรือแจ้งข้อกล่าวหา ให้ฟ้องคดีด้วยวาจา ถ้าผู้ต้องหาให้การรับสารภาพไม่ต้องทำการสอบสวน ตัดสินคดีด้วยวาจา เป็นต้น (3) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาทั่วไปซึ่งนำไปใช้กับการดำเนินคดีในศาลแขวงกรณีที่ได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ (4) พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 กำหนดอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการ (5) ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2563 เป็นหลักปฏิบัติราชการในการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ และ (6) คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 เรื่อง การอำนวยความสะดวกในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวนและมาตรการควบคุมตรวจสอบเร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา เป็นหลักปฏิบัติราชการในการดำเนินคดีอาญาของพนักงานสอบสวน

ในส่วนของกฎหมาย กฎระเบียบ และการบังคับใช้ของต่างประเทศ (1) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีใช้ระบบดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ กล่าวคือ รัฐจะเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด

ทั้งนี้ พนักงานอัยการมีอำนาจในการฟ้องคดีอาญา เอกชนผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้อย่างจำกัด ในความผิดบางประเภท เท่านั้น กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะเริ่มจากตำรวจทำหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนและจับกุม แล้วส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการ ซึ่งการวินิจฉัยสั่งคดีจะมีพนักงานอัยการเป็นผู้พิจารณาตัดสินใจเองทั้งสิ้น แม้ตำรวจจะมีอำนาจสอบสวนคดีได้แต่ฐานะของตำรวจในทางคดีเป็นเพียง “องค์กรที่ทำหน้าที่สอบสวนของพนักงานอัยการ” โดยที่ตำรวจไม่มีอำนาจที่จะดำเนินการเองโดยลำพังจนเสร็จสิ้น แต่กรณีในคดีความผิดอาญาที่สำคัญ เช่น กรณีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยมิเหตุฉกรรจ์และความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาและโดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ พนักงานอัยการจะทำการสืบสวนสอบสวนด้วยตนเอง ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาเล็กน้อยที่อยู่นอกเขตอำนาจศาลจังหวัดและศาลสูงมลรัฐ โดยมีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี ผู้พิพากษาคณะเดียวหนึ่งพิจารณา แต่ในคดีอาญาผู้พิพากษาคณะเดียวจะพิพากษาลงโทษจำคุกเกินกว่า 2 ปี ไม่ได้ และหากคู่ความไม่พอใจสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงต่อศาลจังหวัดได้ (Sangwirojanapat, 2022) (2) ประเทศญี่ปุ่น ใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ (civil law system) มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ค.ศ. 1948 ที่ได้เจริญรอยตามระบบกฎหมายในภาคพื้นยุโรป และการดำเนินคดีอาญาใช้ระบบกล่าวหา (accusatorial) เป็นระบบ 3 ชั้นศาล คือ ศาลชั้นต้น (court of first instance) ศาลอุทธรณ์ (court of second instance) และศาลฎีกา (final appellate instance) ศาลชั้นต้นได้แบ่งการพิจารณาคดีอาญาเป็น ศาลจังหวัด (district court) และศาลแขวง (summary court) โดยศาลแขวงมีอำนาจในการพิจารณาคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อความรวดเร็วต้องได้รับการพิจารณาคดีแบบพิเศษ (Boonpinnon, 2022) กล่าวคือ เริ่มคดีโดยพนักงานอัยการ ซึ่งจะต้องขอให้พิจารณาคดีในศาลแขวง และผู้ต้องหาต้องยอมรับก่อนฟ้องและไม่ขัดแย้งใด ๆ หากจะใช้วิธีการพิจารณาคดีแบบนี้ ศาลจะตรวจสอบพยานหลักฐานทั้งหมดจากพนักงานอัยการ โดยที่ศาลไม่ต้องพิจารณาฟังคำให้การใด ๆ จากจำเลย เพราะข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติแล้ว ศาลสามารถสั่งปรับได้ไม่เกิน 1,000,000 เยน แต่หากคู่ความที่เกี่ยวข้องฝ่ายใดไม่พอใจคำสั่งศาลสามารถขอให้ศาลพิจารณาคดีแบบปกติได้ภายใน 14 วัน ให้อำนาจพนักงานอัยการญี่ปุ่นและผู้ช่วยพนักงานอัยการในการจับกุมผู้ต้องหา เช่นเดียวกับเจ้าพนักงานตำรวจ แต่ถ้ามมีการจับกุมโดยตำรวจจะต้องทำการสอบสวนอย่างรวดเร็ว และต้องส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการภายใน 48 ชั่วโมง หากเห็นว่ามีความจำเป็นต้องควบคุม ตัวไว้ก่อนฟ้องคดี (pre-indictment detention) ต้องยื่นคำร้องให้ศาลออกหมายดังกล่าวภายใน 24 ชั่วโมง (Meeboonsalang, 2023) และ (3) สหรัฐอเมริกา เป็นกฎหมายระบบคอมมอนลอว์ ซึ่งมีความแตกต่างจากระบบกฎหมายซีวิลลอว์ของไทย แต่เนื่องด้วยกฎหมายไทยได้มีการประยุกต์มาจากระบบคอมมอนลอว์ด้วย ผู้วางรากฐานทางกฎหมายประเทศไทย ล้วนจบการศึกษาจากกลุ่มประเทศซึ่งใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์ จึงจำเป็นต้องศึกษากฎหมายสหรัฐอเมริกา ซึ่งพนักงานอัยการเท่านั้นมีอำนาจฟ้องคดีอาญา ประชาชนไม่สามารถนำคดีอาญาขึ้นฟ้องต่อศาลได้ด้วยตนเอง เมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้นผู้เสียหายสามารถแจ้งความต่อตำรวจ เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานสอบสวนจะดำเนินการสืบสวนสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจสืบสวนสอบสวนเสร็จแล้วจะรายงานการสอบสวนต่อพนักงานอัยการแห่งท้องที่เกิดเหตุ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจทำหน้าที่เพียงรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน และสรุปรายงานการคดีโดยไม่มีหน้าที่ต้องทำความเห็นควรสั่งฟ้อง หรือควรสั่งไม่ฟ้อง เสนอต่อพนักงานอัยการแต่อย่างใด หากพนักงานอัยการเห็นว่าพยานหลักฐานไม่เพียงพอจะมอบหมายให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน ประจำสำนักงานพนักงานอัยการนั้นๆ ดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานและถ้อยคำเหล่านั้น

หรือจะสั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ส่งรายงานการสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติม เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานเช่นว่านั้นก็ได้อีก ถ้าเป็นคดีสำคัญ ที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนเป็นส่วนรวม พนักงานอัยการจะเข้ามาสืบสวนสอบสวนโดยมีเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของพนักงานอัยการเอง เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานใดๆ มีอำนาจในการพินิจพิจารณา และจับกุมผู้กระทำความผิด เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยคดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลแขวง คือ ความผิดเล็กน้อย เช่น คดีจราจร คดีเยาวชนหรือความผิดลหุโทษ (Surot, 2022)

ผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวข้างต้นมาวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและความครอบคลุมของกฎหมายและข้อเสนอแนะแนวทางตามประเภทปัญหาที่จำแนกไว้ดังกล่าวข้างต้นเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในศาลแขวง จำต้องเป็นไปด้วยความรวดเร็ว กระชับ รัดกุม และต้องเที่ยงธรรม จึงจะเป็นไปตามเจตนารมณ์ในการจัดตั้งศาลแขวง การวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งที่จะค้นหาขั้นตอนที่ล่าช้าและหาที่มาหรือสาเหตุที่ทำให้เกิดความล่าช้าดังกล่าว พร้อมหาแนวทางแก้ไข ขณะเดียวกันก็หาจุดบกพร่องของกระบวนการพิจารณาที่รวดเร็วว่าทำให้ลดทอนหรือจำกัดสิทธิของคู่ความหรือไม่ พร้อมหาแนวทางแก้ไข เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการวิจัยเอกสาร (documentary research) ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร จากหลายแหล่งทั้งรูปแบบกระดาษ/ออนไลน์ รูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งส่วนใหญ่ปรากฏทั้งในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต/ออนไลน์ ครอบคลุมทั้งตำราวิชาการทางกฎหมาย บทความวิชาการ บทความวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ รายงานวิจัย คำพิพากษาฎีกาเกี่ยวกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพนักงานอัยการในการบังคับใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย ผู้เขียนมีข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังต่อไปนี้

(1) ปัญหาความล่าช้าของพนักงานสอบสวนในการส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการ

ด้วยตามคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 เรื่อง การอำนวยความสะดวกในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวนและมาตรการควบคุมตรวจสอบเร่งรัดการสอบสวนคดีอาญากำหนดแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้การสอบสวนเสร็จสิ้นได้ทันภายในระยะเวลา และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 ไม่ได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการภายในระยะเวลาใด อีกทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งเป็นกฎหมายที่ต้องนำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินกระบวนการพิจารณาตามมาตรา 140 141 และ 142 กำหนดเพียงว่าเมื่อพนักงานสอบสวนเห็นว่าการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว ให้จัดการส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการเท่านั้น โดยไม่ได้ระบุระยะเวลาว่า

ต้องส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการภายในกำหนดระยะเวลาใด นับแต่รับเรื่องร้องทุกข์หรือนับแต่คดีเกิดขึ้น ซึ่งแม้ในปัจจุบันจะมีพระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2565 บังคับใช้แล้วก็ตาม แต่ก็ไม่ได้กำหนดกรอบระยะเวลาที่พนักงานสอบสวนจะต้องส่งสำนวนการสอบสวนให้กับพนักงานอัยการภายในเวลาใด

เมื่อกฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาให้ชัดเจนในการส่งสำนวนการสอบสวน แม้จะมีกำหนดระยะเวลา ผัดฟ้องหรือฝากขังเป็นเกณฑ์กำหนดว่าหากไม่ฟ้องภายในระยะเวลาดังกล่าวนี้นี้ จะต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาไป หรือหากขาดผัดฟ้องจะไม่สามารถฟ้องผู้ต้องหาได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอัยการสูงสุดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายก็ตาม แต่ก็ไม่ใช่เกณฑ์ที่จะบังคับให้พนักงานสอบสวนต้องส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการ เนื่องจากตราบใดที่คดียังไม่ขาดอายุความก็ยังสามารถนำตัวผู้ต้องหามาฟ้องต่อศาลได้เสมอ ซึ่งผลที่ตามมา คือ พนักงานสอบสวนจะส่งสำนวนเมื่อใดก็ได้หากคดีไม่ขาดอายุความ ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้เกิดความเสียหายหลายประการ กล่าวคือ นับแต่ความผิดเกิดหากระยะเวลาเนิ่นช้าไปนานเพียงใดพยานหลักฐานย่อมจะต้องสูญหายหรือถูกทำลายไม่ว่าจะด้วยความตั้งใจทำลายพยานหลักฐานหรือถูกทำลายไปเองด้วยอุบัติเหตุหรือกาลเวลา หรือพยานหลักฐานสูญหายไป โดยแม้พนักงานอัยการจะมีอำนาจสอบสวนเพิ่มเติมในภายหลัง แต่หากพยานหลักฐานซึ่งพนักงานอัยการเห็นว่าสำคัญและจำเป็นต้องนำมาเสนอในชั้นศาล ยืงนานวันย่อมเป็นการยากที่จะติดตามมาเป็นพยาน โดยเฉพาะพยานที่มีที่อยู่ไม่เป็นหลักแหล่งหรืออยู่ต่างประเทศ ย่อมเป็นอุปสรรคในการสอบสวนเพิ่มเติมดังกล่าว ยิ่งพนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนมายังพนักงานอัยการช้าเพียงใด พนักงานอัยการย่อมจะมีเวลาในการพิจารณาสำนวนการสอบสวนด้วยความรอบคอบน้อยลงเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าหลักการดำเนินคดีอาญาในศาลแขวงตามกฎหมายของสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกาให้อำนาจพนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนได้ ตั้งแต่เริ่มต้นคดีหรือระยะเวลาใดก็ได้ (Meeboonsalang, 2023) ซึ่งโดยเฉพาะคดีสำคัญหรือเป็นที่สนใจของประชาชนด้วยแล้ว พนักงานอัยการจะพิจารณาเข้าร่วมในการสอบสวนคดีตั้งแต่ต้น หรือเริ่มต้นการสอบสวนเองก็ได้ ทำให้ในประเทศเหล่านี้ไม่เกิดปัญหาในการแบ่งระยะเวลาของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ แต่อย่างใด แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะไม่มีปัญหาในการใช้ระยะเวลาก่อนฟ้องคดีร่วมกันแล้วก็ตาม แต่ในสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี กรณีตำรวจได้สอบสวนไปก่อนให้ตำรวจต้องส่งรายงานไปยังพนักงานอัยการโดยไม่ชักช้า ส่วนในประเทศญี่ปุ่น คดีใดที่พนักงานอัยการไม่ได้เข้าร่วมการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นคดี จะกำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมตัวผู้ต้องหาให้กับพนักงานอัยการภายในระยะเวลาที่กำหนด (Boonpinnon, 2022) อันถือเป็นการแบ่งระยะเวลาการสอบสวนไว้อย่างชัดเจน การส่งสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนของประเทศไทย จึงควรกำหนดระยะเวลาการทำงานของพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการ อย่างเช่นประเทศญี่ปุ่น ซึ่งได้บัญญัติและบังคับใช้กฎหมายนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมาจนปัจจุบันว่า โดยให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนต่อพนักงานอัยการ ก่อนที่จะครบกำหนดผัดฟ้อง และฝากขังครั้งที่เท่าใดให้ชัดเจน เพื่อให้พนักงานอัยการมีระยะเวลาในการพิจารณาสำนวนการสอบสวนอย่างเพียงพอก่อนฟ้องคดีต่อไป

2. ปัญหาความล่าช้าในการพิจารณาอนุญาตให้ฟ้องผู้ต้องหา

เมื่อย้อนกลับไปพิจารณานับตั้งแต่กฎหมายบัญญัติเรื่องการขออนุญาตฟ้อง เพื่อจะได้ทราบถึงเจตนารมณ์ของการขออนุญาตฟ้องผู้ต้องหาแล้ว ได้บัญญัติในครั้งที่มิเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ว่าคดี ปฏิบัติหน้าที่ดำเนินกระบวนการ

พิจารณาคดีในศาลแขวงได้ตั้งเช่นพนักงานอัยการ จึงมีความจำเป็นต้องมีขั้นตอนการขออนุญาตฟ้องไว้เพื่อตรวจสอบกลิ่นกรองการฟ้องคดีที่ล่าช้าของผู้ว่าคดี (Dharmasakti, 1991) ซึ่งตำแหน่งผู้ว่าคดีได้ยกเลิกไปแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 โดยตามหมายเหตุระบุว่า เนื่องจากมีพนักงานอัยการซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ดำเนินคดีในศาลแขวงอยู่แล้ว ไม่สมควรจะต้องให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่ดำเนินคดีในศาลแขวงอีก แต่บทบัญญัติการอนุญาตฟ้องผู้ต้องหา มาตรา 19 ยังมียกเลิกตามไปด้วย และคดีที่ขาดผิดฟ้องไม่ว่าจะเกิดจากความล่าช้าของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ก็ยังจะต้องขออนุญาตฟ้องผู้ต้องหาอยู่เช่นเดิม โดยอาจกล่าวได้ว่ามีไว้เพื่อตรวจสอบกลิ่นกรองการทำสำนวนที่ล่าช้าก่อนยื่นฟ้อง แต่การตรวจสอบนี้กลับไม่ได้มีบทบัญญัติให้ลงโทษบุคคลใดที่ทำให้คดีขาดผิดฟ้องแต่อย่างใด ซึ่งผลของการตรวจสอบที่เกิดขึ้นกลับทำให้เกิดความล่าช้าของคดี แม้ในบทบัญญัติดังกล่าวจะให้อำนาจอัยการสูงสุด ออกข้อบังคับเกี่ยวกับการขออนุญาตและการอนุญาตไว้ก็ตาม แต่ตามข้อบังคับของอัยการสูงสุด ว่าด้วยการขออนุญาตฟ้องและการฟ้องคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลแขวง พ.ศ. 2559 ทั้งหมด 19 ข้อ ก็ไม่ได้กำหนดระยะเวลาให้อัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการที่อัยการสูงสุดมอบหมายต้องพิจารณาสำนวนขออนุญาตให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาใด เมื่อบทบัญญัติมาตรา 9 และข้อบังคับของอัยการสูงสุดว่าด้วยการขออนุญาตฟ้องและการฟ้องคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลแขวง พ.ศ. 2559 ไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้ ดังนั้น พนักงานอัยการที่อัยการสูงสุดมอบหมายจึงสามารถที่จะพิจารณาสำนวนนานเท่าใดก็ได้ ภายใต้ขาดอายุความ

ผลสืบเนื่องของการไม่ได้กำหนดกรอบระยะเวลาดังกล่าวไว้ อัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการที่อัยการสูงสุดมอบหมายจะทำการตรวจสอบกลิ่นกรองสำนวนคดีดังกล่าวก่อนการมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฟ้องผู้ต้องหาโดยไม่กำหนด ซึ่งในบางสำนวนคดีใช้เวลาในการรอคำสั่งดังกล่าวนี้ปีหรือมากกว่านั้น โดยเฉพาะคดีที่มีพยานบุคคลหรือพยานเอกสารจำนวนมากจะมีความล่าช้ามากตามไปด้วย อันเป็นเหตุให้สำนวนเกิดความล่าช้าสวนทางกับหลักการดำเนินคดีอาญาในศาลแขวง ที่ต้องการให้เกิดความสะดวกรวดเร็วและรวดเร็ว ผลกระทบตามมา คือ ผู้เสียหายได้รับความเดือดร้อนจากความล่าช้า บางรายเข้าร้องเรียนถึงความล่าช้า บางรายก็จำยอมรับสภาพด้วยความท้อแท้ หากคดีล่าช้ามากขึ้นในหลายคดีทำให้พยานบุคคลเปลี่ยนแปลงไป หรือพยานบุคคลเสียชีวิต หรือติดต่อไม่ได้อีกแล้ว ผลกระทบต่อผู้ต้องหา เมื่อเป็นคดีมีอัตราโทษเล็กน้อย แต่ต้องมาเจอกับกระบวนการพิจารณาที่ล่าช้า ต้องเดินทางมารายงานตัวต่อพนักงานอัยการหลายครั้งหลายคราเป็นเวลานาน สูญเสียเวลาและโอกาส รายได้ เป็นต้น กลไกของรัฐดังกล่าวนี้กลับเป็นการซ้ำเติมให้เกิดปัญหาสังคมมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม กฎหมายในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ซึ่งนำมาศึกษาเปรียบเทียบ ไม่มีระบบการขออนุญาตฟ้องทำให้ในประเทศเหล่านี้ไม่เกิดปัญหาดังกล่าวข้างต้นแต่อย่างใด จึงขอเสนอแนวทางตามกฎหมายไทยอีกทางเลือกหนึ่ง คือ การขอผิดฟ้อง ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 ซึ่งได้กำหนดระยะเวลาการสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลไว้ภายในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยหากไม่สามารถหาคำสั่งได้ทันทีก็มีข้อยกเว้นตามความเหมาะสมให้สามารถขยายออกไปได้อีกชั่วระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งตามมาตรา 7 ได้บัญญัติและบังคับใช้กฎหมายนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมายาวนานจนถึงปัจจุบัน ทั้งมีผลบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพอยู่ในปัจจุบัน ถือเป็นทางเลือกในการนำไปปรับใช้เพื่อให้พนักงานอัยการมีระยะเวลาในการทำงานอย่างเพียงพอก่อนฟ้องคดีต่อไป

3. ปัญหาการยื่นคำร้องของผู้เสียหายซึ่งขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน จากกรณีที่พนักงานอัยการฟ้องคดีอาญาด้วยวาจาต่อศาลแขวง

สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มาตรา 19 ในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงที่จะพิจารณาพิพากษาได้ จะฟ้องด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้ และมาตรา 20 ในคดีที่ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพ ให้ฟ้องโดยมิต้องทำการสอบสวน และให้ฟ้องด้วยวาจา และมาตรา 21 ให้ศาลแขวงดำเนินการพิจารณาโดยเร็ว คำสั่งหรือคำพิพากษาจะกระทำด้วยวาจาก็ได้ ซึ่งการฟ้องด้วยวาจาและตัดสินคดีด้วยวาจานี้เป็นกระบวนการพิจารณาที่รวดเร็ว อันเป็นลักษณะโดดเด่นของคดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลแขวง สมดังเจตนารมณ์ในการจัดตั้งศาลแขวงที่จะให้คดีอาญาอันมีอัตราโทษเล็กน้อย เสร็จสิ้นไปโดยรวดเร็ว (Niyomthai, 2013) แต่อย่างไรก็ตามผลของความรวดเร็วดังกล่าว กลับทำให้ผู้เสียหายที่มีสิทธิเรียกร้องจากการที่ผู้ต้องหาทำละเมิดแก่ตน ไม่ทราบถึงสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ตามมาตรา 44/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือทราบสิทธิไม่ทันเวลาที่จะต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน หรือในกรณีที่ไม่มี การสืบพยาน ต้องยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี ทำให้ไม่อาจยื่นคำร้องขอตามมาตรา 44/1 นี้ ภายหลังศาลตัดสินคดีไปแล้วได้ ซึ่งหากกฎหมายได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแจ้งสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ไว้ตั้งแต่ในชั้นรับคำร้องหรือชั้นเริ่มต้นการสอบสวน หรือในชั้นตรวจรับสำนวนการสอบสวนของพนักงานอัยการ ย่อมทำให้ผู้เสียหายได้ทราบสิทธิขั้นพื้นฐานของตนก่อนที่สิทธิดังกล่าวจะล่วงพ้นไป เนื่องด้วยกฎหมายกำหนดให้ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน หรือในกรณีที่ไม่มี การสืบพยาน ต้องยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีนั่นเอง

ความสำคัญของสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 นั้น เนื่องด้วยในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 43 กำหนดให้พนักงานอัยการมีเพียงอำนาจในการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางประเภทเท่านั้น ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดของจำเลย ต้องไปใช้สิทธิดำเนินคดีส่วนแพ่งต่างหาก เพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนอื่นด้วยตนเอง และต้องเสียค่าธรรมเนียมในการเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเป็นการเพิ่มภาระยิ่งขึ้นให้แก่ผู้เสียหาย แต่สิทธิในมาตรา 44/1 นั้น อำนาจความสะดวกแก่ผู้เสียหายให้ดำเนินการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนไปได้ในคราวเดียวกันกับคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ในคดีอาญา โดยผู้เสียหายเพียงยื่นคำร้องเข้ามาโดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในส่วนแพ่ง เว้นแต่ศาลเห็นว่าใช้สิทธิเกินส่วนศาลจะกำหนดให้วางค่าธรรมเนียมเพิ่มเติมอีกภายในกำหนดก็ได้ ถือเป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อช่วยให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายในทางแพ่งได้รับความสะดวกรวดเร็วในการได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทนและไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแพ่งเป็นอีกคดีหนึ่งทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาจะได้เสร็จสิ้นไปคราวเดียวกัน

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นกฎหมายไทยไม่ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐหน่วยงานใด เป็นผู้แจ้งสิทธิดังกล่าวนี้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งความจริงแล้วเจ้าหน้าที่ด่านแรกซึ่งรับเรื่องร้องทุกข์ คือ พนักงานสอบสวนซึ่งหากกำหนดให้พนักงานสอบสวนซึ่งได้พบและสอบคำให้การจากผู้เสียหายเป็นคนแรก เป็นผู้มีหน้าที่ในการแจ้งสิทธิในเบื้องต้นแก่ผู้เสียหาย เพื่อผู้เสียหายได้เตรียมการยื่นคำร้องตาม มาตรา 44/1 เข้าไปในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และในชั้นตรวจรับสำนวนการสอบสวนของพนักงานอัยการ หากได้มีการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิดังกล่าวและแนะนำว่าคำร้องของผู้เสียหายนั้น ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องของพนักงานอัยการย่อมเป็นประโยชน์ จึงเป็นการสมควรที่พนักงานอัยการจะต้องเป็นผู้มีหน้าที่ในการแจ้งกำหนดเวลาในการยื่นคำร้องแก่ผู้เสียหาย รวมถึงให้คำแนะนำในการเขียนคำร้อง และตรวจสอบว่าคำร้องนั้นขัดหรือแย้งกับคำฟ้องของตนหรือไม่

อย่างไรก็ตามกฎหมายในต่างประเทศซึ่งนำมาศึกษาเปรียบเทียบ อันได้แก่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา นั้น แม้ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสหรัฐอเมริกา จะมีระบบที่ให้สิทธิผู้เสียหายยื่นคำร้องขอในคดีอาญาได้ แต่ก็ไม่มีภาระบุให้แจ้งสิทธิกับผู้เสียหายเมื่อใดดังเช่นกฎหมายไทย จึงขอเสนอแนวทางตามกฎหมายไทยอีกทางเลือกหนึ่ง คือ การกำหนดให้แจ้งสิทธินี้ขึ้นเดียวกับการแจ้งสิทธิของผู้ต้องหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/4 ว่า “ในการสอบคำให้การผู้ต้องหาให้ พนักงานแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า...” ซึ่งหากไม่แจ้งสิทธินี้ก็จะมิบทลงโทษห้ามมิให้รับฟังการสอบคำให้การ ดังกล่าวนี้นี้ แต่การแจ้งสิทธิตาม มาตรา 44/1 อาจจะมิบทลงโทษอย่างอื่นตามความเหมาะสมต่อไป ซึ่งการแจ้งสิทธินี้ได้มีการบัญญัติและบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมายาวนานจนถึงปัจจุบัน

อภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัยในเรื่องปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพนักงานอัยการในการบังคับใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 ซึ่งให้เห็นข้อเท็จจริงตามผลการวิจัยพบว่ามีข้อเท็จจริง ซึ่งทำให้เกิดปัญหาความล่าช้าในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนอยู่หลายประการ กล่าวคือ (1) ปัญหาพยาน บุคคลมีเป็นจำนวนมาก ทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานโดยการสอบคำให้การล่าช้าไม่ทันภายในกำหนดระยะเวลา ผิดฟ้อง (2) คดีมีความสลับซับซ้อนและมีเอกสารซึ่งอยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอกเป็นจำนวนมาก (3) การตรวจประวัติอาชญากรรมของผู้ต้องหา อาจจะใช้เวลารอผลมากกว่า 30 วัน และ (4) คดีที่มีการร้องขอ ความเป็นธรรม ตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2563 ข้อ 25 ซึ่งกำหนดให้ พนักงานอัยการพิจารณารับคำร้องขอความเป็นธรรมดังกล่าวไว้พิจารณา และหากมีการร้องขอความเป็นธรรม ไปยังอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการที่อัยการสูงสุดมอบหมาย จะส่งเป็นบันทึกข้อความแจ้งให้อัยการเจ้าของสำนวน ทำหนังสือสอบสวนเพิ่มเติมไปยังพนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวน ทำให้สำนวนการสอบสวนต้องล่าช้า ออกไปอีกตามประเด็นที่ทำการสอบสวนเพิ่มเติม (Polwan, 2022) เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ผู้มีอำนาจในการสอบสวนตามกฎหมายไทย มีความแตกต่างจากกฎหมายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา เนื่องจากประเทศเหล่านี้ให้อำนาจพนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนได้ ตั้งแต่เริ่มต้นคดีหรือระยะเวลาใดก็ได้ ทำให้ในประเทศเหล่านี้ไม่เกิดปัญหาดังที่ศึกษา คือ ปัญหาความล่าช้า ของพนักงานสอบสวนในการส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการ เพราะทั้งสององค์กรทำงานร่วมกันโดยไม่จำเป็นต้อง แบ่งระยะเวลาในการทำงานแต่อย่างใด อีกทั้งในต่างประเทศดังกล่าวก็ไม่มียุทธศาสตร์การขออนุญาตฟ้อง จึงไม่ก่อให้เกิดปัญหาความล่าช้าในการพิจารณาอนุญาตให้ฟ้องผู้ต้องหา แต่อย่างไรก็ตามพบว่าสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสหรัฐอเมริกา มีระบบกฎหมายที่ให้สิทธิผู้เสียหายยื่นคำร้องขอค่าเสียหายทางแพ่งเข้ามาในคดีอาญาได้ แต่ก็ ไม่มีการระบุให้แจ้งสิทธิกับผู้เสียหายเมื่อใดดังเช่นกฎหมายไทย ทำให้เกิดปัญหาการยื่นคำร้องขอให้จ่ายค่าเสียหายทดแทนของผู้เสียหายในคดีที่พนักงานอัยการฟ้องคดีอาญาด้วยวาจาต่อศาลแขวง

จากการศึกษาพบว่าตามประเด็นปัญหาประการแรก เรื่องความล่าช้าของพนักงานสอบสวนในการส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการนั้น ในประเทศญี่ปุ่นคดีใดที่พนักงานอัยการไม่ได้เข้าร่วมการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้น

คดี จะกำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมตัวผู้ต้องหาให้กับพนักงานอัยการภายในระยะเวลาที่กำหนด เพื่อให้พนักงานอัยการมีเวลาในการพิจารณาสำนวนการสอบสวนต่อไปได้อีกระยะหนึ่ง อันถือเป็นการแบ่งระยะเวลาการสอบสวนไว้อย่างชัดเจน ตามปัญหาประการที่สองแม้ในต่างประเทศดังกล่าวข้างต้นจะไม่มีระบบการขออนุญาตฟ้อง แต่กฎหมายของประเทศไทยพบว่าการขอคัดฟ้อง ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มีลักษณะเกี่ยวกับการกำหนดระยะเวลาการส่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลไว้ภายในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งนำมาเทียบเคียงการพิจารณาคำขออนุญาตฟ้องผู้ต้องหา ตามมาตรา 9 ได้ และปัญหาประการที่สาม การกำหนดให้แจ้งสิทธิขั้นพื้นฐานให้ผู้ต้องหาทราบ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/4 ที่ว่า “ในการสอบคำให้การผู้ต้องหาให้พนักงานแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า...” ซึ่งหากไม่แจ้งสิทธินี้ก็จะมิบทลงโทษห้ามมิให้รับฟังการสอบคำให้การดังกล่าวนี้ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับการแจ้งสิทธิตาม มาตรา 44/1 อาจจะมีบทลงโทษอย่างอื่นตามความเหมาะสมต่อไป ซึ่งการแจ้งสิทธินี้ได้มีการบัญญัติและบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพมายาวนานจนถึงปัจจุบัน

จากผลการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะในการนำแนวกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทยที่ใกล้เคียงกับประเด็นปัญหา ในกรณีพนักงานสอบสวนต้องส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการ ความล่าช้าในการพิจารณาอนุญาตให้ฟ้องผู้ต้องหา และปัญหาการยื่นคำร้องของผู้เสียหายซึ่งขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน จากกรณีที่พนักงานอัยการฟ้องคดีอาญาด้วยวาจาต่อศาลแขวง ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทางกฎหมาย

1.1 ปัญหาความล่าช้าของพนักงานสอบสวนในการส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการ

ถ้าในคดีที่มีเงื่อนไขดังต่อไปนี้ ก. คดีที่ผู้ต้องหาไม่พยานหลักฐานจะหลบหนี มีความยุ่งยากซับซ้อน และมีเอกสารที่เกี่ยวข้องจำนวนมากอยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอก ซึ่งอยากแก่การรวบรวมเอกสารดังกล่าวได้ หรือ ข. คดีที่ผู้ต้องหาไม่พยานหลักฐานจะหลบหนี มีความยุ่งยากซับซ้อน และเป็นคดีที่มีจำนวนทุนทรัพย์แห่งความเสียหายจำนวนตั้งแต่ 10 ล้านบาทขึ้นไป เห็นว่าระยะเวลาในการสอบสวนน้อยเกินไป พนักงานสอบสวนไม่สามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้ทันภายในกำหนด ขอเสนอแนะโดยเพิ่มระยะเวลาให้พนักงานสอบสวนมีเวลาเพียงพอที่จะรวบรวมพยานหลักฐานมากกว่า 30 วัน สำหรับคดีที่มีเงื่อนไขใน 2 ประเภดังกล่าวข้างต้นนี้ โดยแก้ไขเป็น มาตรา 7 วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 โดยให้เพิ่มการคัดฟ้องจาก 5 คดีเป็น 7 คดี ในส่วนระยะเวลาส่งสำนวนการสอบสวนนั้น ให้แบ่งระยะเวลาในการทำสำนวนการสอบสวน กับระยะเวลาพิจารณาสำนวนก่อนมีคำสั่งของพนักงานอัยการให้ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยเห็นควรกำหนดไว้ใน มาตรา 7 ดังกล่าว เพิ่มเป็นวรรคเจ็ด ต่อเนื่องและสอดคล้องกับการแก้ไขในวรรคสี่ ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนให้กับพนักงานอัยการ อย่างช้าภายในกำหนดคัดฟ้องครั้งที่ 4 หรือครั้งที่ 6 ในกรณีเป็นคดีที่ผู้ต้องหาไม่พยานหลักฐานจะหลบหนี มีความยุ่งยากซับซ้อน และมีเอกสารที่เกี่ยวข้องจำนวนมากอยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอกซึ่งอยากแก่การรวบรวมเอกสารดังกล่าวได้ หรือเป็นคดีที่มีจำนวนทุนทรัพย์แห่งความเสียหายจำนวนตั้งแต่ 10 ล้านบาทขึ้นไป หากฝ่าฝืนถือเป็นความผิดทางวินัย”

หากมีการแก้ไขและบังคับใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 มาตรา 7 วรรคสี่ โดยขยายระยะเวลาคัดฟ้องจาก 5 คดี เป็น 7 คดี ตามที่นำเสนอแล้ว จะทำให้

พนักงานสอบสวนมีเวลารวบรวมพยานหลักฐานอย่างเพียงพอ และสามารถส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการเพื่อให้ฟ้องคดีต่อศาลแขวงได้ทันภายในระยะเวลาดังกล่าว และการแก้ไขวรรคเจ็ด โดยคดีทั่วไปส่งภายในผิด 4 แต่ถ้าเป็นคดียุ่งยากซับซ้อนตามวรรคสี่ให้ส่งภายในผิด 6 จะเป็นการแยกระยะเวลาสอบสวนของพนักงานสอบสวนและเวลาในการพิจารณาคดีของพนักงานอัยการอย่างชัดเจน ทำให้พนักงานอัยการมีเวลาในการตรวจสอบกลับกรองสำนวนการสอบสวนได้อย่างรอบครอบและมีประสิทธิภาพ

1.2 ปัญหาความล่าช้าในการพิจารณาอนุญาตให้ฟ้องผู้ต้องหา

ควรแก้ไขบทบัญญัติใน มาตรา 9 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 โดยให้อธิบดีอัยการภาคต่างๆ มีอำนาจในการอนุญาตให้ฟ้องผู้ต้องหาในพื้นที่ซึ่งเป็นเขตอำนาจของตน และให้อธิบดีอัยการ คดีศาลแขวง มีอำนาจในการอนุญาตให้ฟ้องผู้ต้องหาในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร โดยไม่ต้องขออนุญาตฟ้องจากอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการที่อัยการสูงสุดมอบหมาย และกำหนดระยะเวลาในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตภายในกำหนด 1 เดือน และขยายได้ถ้ามีเหตุจำเป็นอื่น

หากมีการแก้ไขและบังคับใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 มาตรา 9 ตามที่นำเสนอ จะทำให้มีเกิดการคล่องตัวต่อการพิจารณาอนุญาตฟ้องมากยิ่งขึ้น เนื่องจากในกรุงเทพมหานคร นั้น สำนักงานคดีศาลแขวง เป็นหน่วยงานซึ่งดำเนินคดีในศาลแขวงโดยตรง ทราบปัญหาต่างๆ ได้ดีกว่าหน่วยงานอื่น และในต่างจังหวัดนั้น สำนักงานอัยการภาคต่างๆ เป็นผู้ดูแลบังคับบัญชา รวมทั้งประสานงานติดต่อในเขตพื้นที่จังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคนั้นๆ และการเดินทางสะดวกคล่องตัว จะเป็นการสะดวกและรวดเร็วในการดำเนินการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฟ้องผู้ต้องหาในคดีที่ขาดผิดฟ้องดังกล่าวข้างต้น และถ้ามีกำหนดระยะเวลาในการใช้ดุลพินิจไม่เกิน 1 เดือน จะทำให้การอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฟ้องผู้ต้องหา ในคดีที่ขาดผิดฟ้องเกิดความรวดเร็ว ตรงตามเจตนารมณ์ของการจัดตั้งศาลแขวง ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

1.3 ปัญหาการยื่นคำร้องของผู้เสียหายซึ่งขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน จากกรณีที่พนักงานอัยการฟ้องคดีอาญาด้วยวาจาต่อศาลแขวง

การแจ้งสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 นั้น เสนอให้เพิ่มเติม มาตรา 20 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 ว่า “ให้พนักงานสอบสวนแจ้งสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 แก่ผู้เสียหายก่อนส่งสำนวนมายังพนักงานอัยการ”

หากมีการแก้ไขและบังคับใช้มาตรา 20 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 ตามที่นำเสนอ จะทำให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อจะเรียกค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน ตั้งแต่ต้นทางมีเวลาในการจัดเตรียมความพร้อมจัดหาทนายความช่วยเหลือ หรือจัดเตรียมเอกสารที่จะต้องใช้ในการประกอบการยื่นคำร้องดังกล่าวได้ทัน ทำให้ไม่เสียสิทธิดังกล่าวนี้ไปเหมือนดังคดีอาญาที่ไม่มีการฟ้องคดีและตัดสินคดีที่รวดเร็วดังคดีฟ้องด้วยวาจา

2. ข้อเสนอแนะในการร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคดีศาลแขวง (ฉบับที่..) พ.ศ.

(ร่าง)

บันทึกหลักการและเหตุผล

ประกอบร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคดีศาลแขวง (ฉบับที่..) พ.ศ.

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคดีศาลแขวง พ.ศ. 2499 มาตรา 7 มาตรา 9 และมาตรา 20 เพื่อกำหนดระยะเวลาผิดฟ้องและฝากขังจาก 5 คราวเป็น 7 คราว ในคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อน และมีเอกสารที่เกี่ยวข้องจำนวนมากอยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอกซึ่งยากแก่การรวบรวมเอกสารดังกล่าวได้ หรือเป็นคดีที่มีจำนวนทุนทรัพย์แห่งความเสียหายจำนวนตั้งแต่ 10 ล้านบาทขึ้นไป กำหนดระยะเวลาพิจารณาสำนวนในชั้นพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการให้ชัดเจน และกำหนดผู้มีอำนาจอนุญาตให้ฟ้องคดีให้รวดเร็วขึ้น รวมทั้งกำหนดให้มีการแจ้งสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาในศาลแขวงเกิดความรวดเร็ว ถูกต้อง ทันสมัย เหมาะสมกับสถานการณ์ ในปัจจุบัน และคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้ถูกต้องครบถ้วนตามกฎหมาย

เหตุผล

การดำเนินคดีอาญาในศาลแขวง เป็นการดำเนินคดีที่มีอัตราโทษไม่สูง และต้องการความรวดเร็วในการพิจารณาคดี รวมทั้งคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้อย่างครบถ้วน แต่กฎหมายปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์บ้านเมืองปัจจุบัน และไม่อาจคุ้มครองสิทธิของประชาชน ได้ครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติ

จัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคดีในศาลแขวง (ฉบับที่..)

พ.ศ.....

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ

พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

ให้ไว้ ณ วันที่.....พ.ศ.

เป็นปีที่.....ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้
 มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้ เรียก “พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง (ฉบับที่..) พ.ศ.”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิกความในมาตรา 7 วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความ

อาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“เมื่อศาลสั่งอนุญาตให้ผิดฟ้องครบสามคราวแล้ว หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อขอผิดฟ้องต่อไปอีกโดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลจะอนุญาตตามข้อนั้นได้ก็ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการได้แสดงถึงเหตุจำเป็น และนำพยานมาเบิกความประกอบจนเป็นที่พอใจแก่ศาล ถ้ามีการขอให้ซึ่งผู้ต้องหาด้วยหรือผู้ต้องหาแสดงตัวต่อศาล ให้ศาลสอบถามผู้ต้องหาว่าจะมีข้อคัดค้านประการใดหรือไม่ ในกรณีเช่นว่านี้ ศาลมีอำนาจสั่งอนุญาตให้ผิดฟ้องต่อไปได้คราวละไม่เกินหกวัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสองคราว เว้นแต่ เป็นคดีที่ผู้ต้องหาไม่พ้องคดีจะหลบหนี มีความยุ่งยากซับซ้อน และมีเอกสารที่เกี่ยวข้องจำนวนมากอยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอกซึ่งยากแก่การรวบรวมเอกสารดังกล่าวได้ หรือเป็นคดีที่มีจำนวนทุนทรัพย์แห่งความเสียหายจำนวนตั้งแต่ 10 ล้านบาทขึ้นไป ให้ศาลอนุญาตให้ผิดฟ้องเพิ่มได้อีกสี่คราว”

มาตรา 4 ให้เพิ่มความในมาตรา 7 วรรคเจ็ด แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคดีในศาลแขวง พ.ศ. 2499 ดังนี้

“ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนมายังพนักงานอัยการอย่างช้าภายในกำหนดผิดฟ้องหรือผิดฟ้องฝากครั้งที่ 4 หรือครั้งที่ 6 ในกรณีเป็นคดีที่ผู้ต้องหาไม่พ้องคดีจะหลบหนี มีความยุ่งยากซับซ้อน และมีเอกสารที่เกี่ยวข้องจำนวนมากอยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอกซึ่งยากแก่การรวบรวมเอกสารดังกล่าวได้ หรือเป็นคดีที่มีจำนวนทุนทรัพย์แห่งความเสียหายจำนวนตั้งแต่ 10 ล้านบาทขึ้นไป หากฝ่าฝืนถือเป็นความผิดทางวินัย

มาตรา 5 ให้ยกเลิกความในมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคดีในศาลแขวง พ.ศ. 2499 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ห้ามมิให้พนักงานอัยการฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 7 เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดีอัยการ สำนักงานคดีศาลแขวง สำหรับคดีในเขตกรุงเทพมหานคร และอธิบดีอัยการภาค สำหรับคดีในจังหวัดอื่น

คำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตของอธิบดีอัยการตามวรรคหนึ่งให้พิจารณาให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งเดือน นับแต่ได้รับคำขออนุญาตฟ้อง เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอื่นให้ขยายระยะเวลาได้ไม่เกิน 2 คราวๆ ละไม่เกิน 15 วัน”

มาตรา 6 ให้เพิ่มความในมาตรา 20 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคดีในศาลแขวง พ.ศ. 2499 ดังนี้

“ให้พนักงานสอบสวนแจ้งสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 แก่ผู้เสียหายก่อนส่งสำนวนมายังพนักงานอัยการ”

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง เพื่อให้เกิดความรวดเร็วชัดเจนในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ และเร่งรัดคดีให้เกิดความรวดเร็วขึ้นสอดคล้องกับเจตนารมณ์การพิจารณาคดีในศาลแขวง รวมทั้งเพื่อคุ้มครองสิทธิในเรื่องการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาให้กับผู้เสียหายได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็ว เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่ความในคดีและรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

References

- Boonphinon, S. (1998). Prosecutorial discretion control in Japan and the application of discretion control system in Thailand. *Sukhothai Thammathirat Open University, Journal of Law*, 10(1), 93-101. [In Thai]
- Dharmasakti, S. (1991). *Explanation of the act establishing district courts and criminal procedures in the district Court B. E. 2499 (1956)*. Dulpaha, 38(1). [In Thai]
- Kitti Suphakarn, S. (2022). *Principles and judgments of the act establishing district courts and criminal procedures in the district court*. Amarin Printing. [In Thai]
- Meeboonsalang, N. (2023). *Comparative criminal justice process*. Sutpaisarn.
- Na Nakhon, K. (1999). *Criminal procedure Law* (5th ed.). Nititham. [In Thai]
- Niyomthai, A. (2013). Principles of expeditious criminal case adjudication. *Journal of Juraniti*, 10, Legal Affairs, The Secretariat of the Senate. [In Thai]
- Panpaen, S., & Boonnun, A. (2021). *Principles of criminal procedure in the district court* (6th ed.). Winyuchon. [In Thai]
- Petsiri, A. (2019). *Criminal theory, punishment theory, and basic procedures* (4th ed.). Winyuchon. [In Thai]
- Phakdithanakun, C. (2008). *Evidence law* (3rd ed.). Thai Bar Association. [In Thai]
- Polwan, K. (2022). “Criminal justice process in Thailand” in *comparative high-level justice administration course, Unit 4*. Graduate School of Law, Sukhothai Thammathirat Open University. [In Thai]
- Sangwirojanapat, S. (2022). *Criminal justice process in the Federal Republic of Germany* (6th ed.). In *Comparative High-Level Justice Administration Course, Unit 6*. Graduate School of Law, Sukhothai Thammathirat Open University. [In Thai]
- Surot, S. (2022). *Criminal justice process in the United States of America* (6th ed.). In *Comparative High-Level Justice Administration Course, Unit 9*. Graduate School of Law, Sukhothai Thammathirat Open University. [In Thai]
- Sutthiyothin, N. (2021). *The purpose of punishment for retribution” in criminal law and advanced criminology Course, Unit 5*. Sukhothai Thammathirat Open University. [In Thai]
- Wachanasawat, K. (2010). *Principles of criminal procedure law regarding pre-trial proceedings* (7th ed.). Pol Siam Printing. [In Thai]